

ITZULPENAK

Russell-Einstein Agiria

LONDON, 1955EKO UZTAILAREN 9A.

(Russell-Einstein Manifesto)

Itzultzailearen aitzin-oharra

Berrogeita hamar urte betetzen dira aurten agiri hau egin eta sinatu zutenetik. Bertrand Russell izan zen agiria idatzi eta argitara eman zuena prentsaren aurrean, Joseph Rotblat fisikariaren laguntza paregabea tarteko. Albert Einstein urte horretako apirilaren 18an hil zen Princetonen eta, Russellen lasaitasunerako, hil aurreko astean bidali zion azken gutuna Agiria sinatzen zuela adieraziz. Ordurako hamaika sinatzaileetatik zortzi Nobel Sariak ziren: bost Fisikan, bi Kimikan, bat Fisiologia eta Medikuntzan. Russelli Literaturan eman zioten Nobel Saria 1950ean. Rotblati (aldi berean bere zuzendaritzapeko Pugwash Biltzarrak barne) Bake Nobel Saria eman zioten 1995ean. Nobel Saririk gabe Leopold Infeld fisikaria geratu zen eta, gainera, tratu ikaragarri txarra jaso zuen Toronton irakasle zela 1945etik aurrera bakearen aldeko mugimendu zabaleko ekintzaile bihurtu zenetik. Komunistatzat joa izan zen eta 1950ean Kanadatik alde egin behar izan zuen Varsoviara, eta bere nazioko hiriburuan ere espioi iparramerikarren eta hauen laguntzaileen begiradapean bizi behar izan zuen. 1968an hil zen eta haren hilarrian hauxe irakur daiteke: Leopold Infeld, fisikaria.

Itzulpen hau Gladys del Estal zenaren omenez eman nahi dut argitara. 1979ko ekainaren 3an Tuteran guardia zibil batek, bertatik bertara botatako bala batez, seko hil zuen, inpunitate osoz, Donostiako Egia auzoan bizi zen 23 urteko Kimika ikasle militante antinuklear pazifista.

Jesus Mari Larrazabal
ILCLI

Gizadia aurkitzen den egoera tragikoan, guk uste dugu zientzialariek biltzar batean bildu behar luketela txikizio masiboko iskiluen garapenak sortu dituen arriskuen neurriaz jabetzeko eta zirriborroan eranskinean doan moduko ebazpenen bat aztertzeko.

Gaurko honetan guk ez dugu hitz egiten nazio, kontinente edo kredo honetako edo hartako kide gisa, gizaki bezala baizik, izate jarraia zalantzan duen Gizaki espeziearen kide moduan. Gatazkez josia dago mundua; eta gatazka txikiak estaliz hortxe dago borroka titanikoa Komunismoaren eta anti-Komunismoaren artean.

Politikoki kontzientea den ia edozeinek sentimendu sendoak dauzka auzi hauetako bat edo batzuei buruz; baina guk eskatzen dizuegu, ahal baduzue, albo batean lagatzea holako sentimenduak eta zeuen buruak historia bikaina duen eta desagertzerik inork nahi ez dugun espezie biologiko bateko kide moduan jotzea.

Saiatuko gara hitz bakar bat ere ez esaten talderen bati besteren bati baino deia zuzenago ez egiteko. Batzuk eta besteak, guztiak dira arriskuan eta, arriskuaz jabetuz gero, espero daiteke kolektiboki hortik irten ahal izatea.

Era berri batez pentsatzen ikasi behar dugu. Geure buruei galdetzen ikasi behar dugu, ez zein urrats har daitekeen garaipen militarra geuk hobesten dugun taldeak —edozein dela ere— lor dezan, gaur jada ez baita hori posible, beste honako galdera hau baizik: zein urrats har daiteke lehia militarra uxatzeko, horren ondorioa alde guztientzat izugarri kaltegarria izango litzatekeen?

Jendea oro har eta baita aginte postuetan dagoen asko ere ez da ohartu bonba nuklearrekin egindako gerra batek zer ekarriko lukeen. Jendeak oraindik pentsatzen du hiri ezereztuetan. Badaki bonba berriak zaharrak baino indartsuagoak direla eta A bonba bat Hiroshima deusezteko adinakoa izan bazen, H bonba batek hiririk handienak deuseztuko lituzkeela, hala nola London, New York eta Mosku.

Ez dago zalantzarik H bonbarekin egindako gerra batean hiri handiak ezereztuak geratuko lirатеkeela. Baina hau ez da aurre egin beharko litzaiokkeen kalte txikienetako bat besterik. London, New York eta Moskuko biztanle guztiak suntsituko balira ere, munduak, mende gutxi batzuetan, bere onera bueltatzeko aukera izango luke. Baina guk orain badakigu, batez ere Bikiniko saioaren ondoren, bonba nuklearrek eragindako hondamena emeki-emeki uste baino eremu askoz ere zabalagora hedatu daitekeela.

Oso ongi oinarrituta esaten da Hiroshima suntsitu zuen bonba baino 2500 aldiz ahaltsuagoa molda daitekeela gaur. Horrelako bonba batek, lur azaletik hurbil edo ur azpian eztanda eginez gero, atmosferaren zati gorenetaraino bidaliko lituzke partikula erradioaktiboak. Partikula horiek poliki ereriko lirateke eta hauts edo euri hiltzailearen eran iritsiko lirateke lurraren azalera. Honelako hautsak kutsatu zituen arrantzale japoniarrak eta haien arrantza. Inork ez daki zenbateraino zabalduko liratekeen partikula erradioaktibo herio sortzaile horiek, baina arlo honetako pertsona jakintsuenak bat datoz H bonbarekin egindako gerra batek giza arrazaren bukaera ekar dezala.

keela. Beldur izatekoa da, H bonba asko erabiliz gero, heriotza unibertsala izango dela, bat-batean gutxiengo batentzat, baina gaisotasun eta desintegrazio tortura geldoa gehiengoarentzat.

Zientzialari ospetsuenek eta estrategia militarrean aditu handienak direnek abisu asko eman dute. Horietako inork ez du esango okerreña datorrela segurua denik. Esan emaitzarik okerreñak posible direla esaten dute eta gertatuko ez denaren ziurtasunik inork ez duela. Auzi honetan aditu direnek dituzten ikuspegiak edonola ere beren aukera politikoen edo aurreiritzien arabekoak direnik ez dugu inoiz kausitu. Gure ikerketek erakusten digutenaren neurrian esan dezakegu ikuspegi horiek soilik aditu bakoitzaren jakintza bereziaren arabekoak direla. Aurkitu duguna hau da, gehien dakitenak direla pesimistenak.

Hona, bada, guk aurkezten dizuegun arazo zorrotz, ikaragarri eta bazter ezina: giza arrazari bukaera emango diogu ala gizakiok gerrari uko egingo diogu? Jendeak ez du alternatiba hau kontuan hartu nahi, gerra betirako kentzea oso zaila delako.

Gerraren ezabapenak nazio soberanotasunaren mugatze atsegin gabekok eskatuko ditu. Baina agian egoeraren ulerpena gehien eragozten duena hau da, «gizateria» terminoa era lauso eta abstraktu batez sentitzen dela. Jendeak apenas imajinatzen du arriskua beraientzat, beren haurrentzat eta beren haurren haurrentzat dela, eta ez soilik ilun samar hautemandako gizateriarentzat. Beraiek, banan-banan, eta beraiek maite dituztenak suntsitzeko berehalako arriskuan daudela konturatzeraz apenas heltzen diren. Eta horregatik espero dute agian gerrak segitzeko aukera izango duela, hori bai iskilu modernoak debekatuta.

Itxaropen hau funtsik gabekoa da. H bonbak ez erabiltzeko bake garaian lortutako edonolako hitzarmenak ez lirateke gero bete beharrekotzat hartuko gerra garaian, eta bi aldeek, gerra hasi orduko, ekingo liokete H bonbak fabrikatzeari; izan ere, alde batek bonbak moldatu balitu eta besteak ez, fabrikatzailea izango litzateke ezinbestez garaile.

Arma multzoen erredukzio orokor baten barruan iskilu nuklearrei uko egiteko hitzarmen batek arazoaren funtsezko ebazpena ekarriko ez balu ere, helburu garrantzitsu batzuentzat mesedegarri litzateke. Lehenik, Ekialdearen eta Mendebaldearen arteko edozein hitzarmen mesederako da, tentsioa gutxitzearen aldekoa denez. Bigarrenik, iskilu termonuklearren suntsipenak, alde bakoitzak usteko balu besteak zintzo horixe dagiela, Pearl Harbourreko bat-bateko erasoaren gisakoen beldurra gutxitu egingo luke, eta beldur horrek gaur bi aldeak urduritasunean sartuta dauzka. Horrelako hitzarmen bat, beraz, ongi etorria izango genuke, nahiz lehen urrats bat besterik ez izan.

Gutako gehienak ez gara geure sentimenduetan neutroak, baina, gizaki garenez, gogoan izan behar dugu Ekialdearen eta Mendebaldearen arteko au-

ziak guztiak asetzeko modu posibleren batean erabaki behar badira, komunista edo antikomunista, asiar, europar edo amerikar, zuri edo beltz izan, orduan auzi horiek ez dira gerraren bidez erabaki behar. Ekialdean nahiz Mendebaldean hau uler dezaten desiratu behar dugu.

Gure eskuetan dago, hala hautatuz gero, zoriontasunean, ezagutzan eta jakintzan etengabe aurrera egitea. Horren orde, heriotza aukeratuko al dugu, geure liskarrak ahaztu ezin ditugulako? Gure deia gizakiengandik giza-kiengana doa: zeuen gizatasunaz oroitu eta ahaztu gainontzeko guztia. Hori egiterik baldin baduzue, paradisu berrirako bidea irekia dago; ezin baduzue, zeuen aurrean heriotza unibertsalaren arriskua daukazue.

Ebazpena:

GUK Kongresu hau eta, honen bidez, munduko zientzialari guztiak eta jende guztia, ondoko ebazpen hau izenpetzera gonbidatzen dugu:

«Etorkizuneko edozein mundu gerran ziur arma nuklearrak erabiliko direla eta arma horiek gizateriaren izatearen jarraipena arriskuan jartzen dutela gogoan izanda, munduko gobernuei biziki deitzen diegu beren helburuak mundu gerra baten bidez lortu ezinak direla ulertu eta publikoki aitortzea, eta, ondorioz, biziki eskatzen diegu beraien arteko auziak konpontzeko bake baliabideak aurki ditzaten.»

Max Born
 Percy W. Bridgman
 Albert Einstein
 Leopold Infeld
 Frédéric Joliot-Curie
 Herman J. Muller
 Linus Pauling
 Cecil F. Powell
 Joseph Rotblat
 Bertrand Russell
 Hideki Yukawa